

МЕЃУНАРОДЕН ЦЕНТАР ЗА СЛАВЈАНСКА ПРОСВЕТА - СВЕТИ НИКОЛЕ

«МЕЃУНАРОДЕН ДИЈАЛОГ: ИСТОК - ЗАПАД»
(ПСИХОЛОГИЈА И ОБРАЗОВАНИЕ)

СПИСАНИЕ
на научни трудови

**ДВАНАЕСЕТТА МЕЃУНАРОДНА
НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
„МЕЃУНАРОДЕН ДИЈАЛОГ: ИСТОК - ЗАПАД“**
МЕЃУНАРОДЕН СЛАВЈАНСКИ УНИВЕРЗИТЕТ
„ГАВРИЛО РОМАНОВИЧ ДЕРЖАВИН“
СВЕТИ НИКОЛЕ - БИТОЛА

Година VIII

Број 3

Април 2021

- СВЕТИ НИКОЛЕ, Р. СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА -
- 2021 -

Издавач: Меѓународен центар за славјанска просвета - Свети Николе

За издавачот: м-р Михаела Ѓорчева, директор

Наслов: «МЕЃУНАРОДЕН ДИЈАЛОГ: ИСТОК - ЗАПАД» (ПСИХОЛОГИЈА И ОБРАЗОВАНИЕ)

Организационен одбор:

Претседател: проф. д-р Јордан Ѓорчев

Заменик претседател: д-р Стромов Владимир Јуревич, Русија

Член: м-р Борче Серафимовски

Член: м-р Милена Спасовска

Уредувачки одбор:

Проф. д-р Ленче Петреска - Република Северна Македонија

Проф. д-р Александар Илиевски - Република Северна Македонија

Проф. д-р Мирослав Крстиќ - Република Србија

Проф. д-р Момчило Симоновиќ - Република Србија

Проф. д-р Тодор Галунов - Република Бугарија

Проф. д-р Даниела Тасевска - Република Бугарија

Доц. д-р Хаџиб Салкиќ - Република Босна и Херцеговина

Проф. д-р Татјана Осадчаја - Руска Федерација

Доц. д-р Вера Шунаева - Руска Федерација

Уредник: проф. д-р Јордан Ѓорчев

Компјутерска обработка и дизајн: Адриано Панајотов, Маја Маријана Панајотова, Благој Митев

ISSN (принт) 1857-9299

ISSN (онлајн) 1857-9302

Адреса на комисијата: ул. Маршал Тито 77, Свети Николе, Р. Северна Македонија

Контакт телефон: +389 (0)32 440 330

Уредувачкиот одбор им се заблагодарува на сите учесници за соработката!

Напомена:

Уредувачкиот одбор на списанието «МЕЃУНАРОДЕН ДИЈАЛОГ: ИСТОК-ЗАПАД» не одговара за можните повреди на авторските права на научните трудови објавени во списанието. Целосната одговорност за оригиналноста, автентичноста и лекторирањето на научните трудови објавени во списанието е на самите автори на трудовите.

Секој научен труд пред објавувањето во списанието «МЕЃУНАРОДЕН ДИЈАЛОГ: ИСТОК-ЗАПАД» е рецензиран од двајца анонимни рецензенти од соодветната научна област.

Печати: Книжарница и печатница „Славјански“, Свети Николе

Тираж: 100

МЕЃУНАРОДЕН ДИЈАЛОГ
ИСТОК - ЗАПАД
ПСИХОЛОГИЈА И ОБРАЗОВАНИЕ

Проф. д-р Ѓорѓина Кимова
Д-р Вангелица Гаврилова

Факултет за психологија

МСУ „Г. Р. Державин“ Свети Николе – Битола

Р. Северна Македонија

СПЕЦИФИЧНОСТИ НА ОБРАЗОВАНИЕ НА ВОЗРАСНИ

АПСТРАКТ: Времето во кое живееме е време на брзи и интензивни промени во глобална смисла. Денешното време носи огромна количина на информации, нови научни сознанија и предизвик за негово следење. Во спротивно личностите кои не се доволно флексибилни самото време ги турка на дното на професионалниот живот. Формалната едукација во една од своите главни цели ја има целта која е насочена кон интернализација на менталитет за доживотно образование посебно кај возрасните, кое доколку после завршувањето на формалното образование не се применува ја губи смислата на вредност. Во таа насока во трудот е даден осврт на вредноста и контурите на образованието на возрасните и истражување на проблемот на состојбата на образованието на возрасни во нашата држава.

КЛУЧНИ ЗБОРОВИ: образование, доживотен развој, образование на возрасни

SPECIFICS OF ADULT EDUCATION

ABSTRACT: The time we live in, is a time of rapid and intense change in a global sense. Today brings a huge amount of information, new scientific knowledge and a challenge to follow it. Otherwise, people who are not flexible enough are pushed to the bottom of their professional life. Formal education as main goals has the goal which is aimed at internalizing the mentality for lifelong learning, especially in adults. If education not continue after the completion of formal education loses its sense of value. In that direction, the paper provides an overview of the value and contours of adult education and research on the problem of the state of adult education in our country.

KEYWORDS: education, lifelong development, adult education

ВОВЕД

Стектатите знаења, вештини, способности за време на формалното образование од било која област се само база за надградба и модификација со тек на новите трендови на науките.

Доживотниот развој на лични, социјални и професионални компетенции на еден поединец се основа за негова егзистенција на пазар на труд во современото општество.

Кај нас повозрасната маса се уште лебди во стереотипи на отпорност кон доживотната филозофија на работа и живот и како резултат на тоа треба да се обрне посебно внимание на нејзино расветлување. Низ запознавањето на вистинската вредност и предности кои ги носи, образованието на возрасни треба да навлезе подлабоко во порите на нашето општество. Тоа треба за земе засилено темпо за да може да ги следи брановите на равој од западноевропските држави.

СУШТИНА НА ОБРАЗОВАНИЕ НА ВОЗРАСНИ

Образование за возрасни се определува како каква било форма на учење обезбедено за зрели мажи и жени кои го завршиле циклусот на редовно образование, а исто така и за оние кои не го довршиле редовното формално образование. Образованието за возрасни ги подразбира разновидните модели како самостојно студирање спроведено со или без помош на библиотеки; емитувани програми или коресподентни курсеви; групна дискусија и друго учење „со меѓусебна помош“, семинари или работилници и конференции или состаноци ; и редовно или повремено студирање на часови или курсеви во кои предавачот, или професорот имаат формална водечка улога.

Видовите на образование за возрасни може да се класифицираат на следниов начин:

1. Образование за стручна, техничка и професионална компетентност. Таквото образование може да има за цел подготвување на возрасното лице за прва работа или за ново работно место, или може да има за цел да го информира за новите случувања во неговата професија.
2. Образование за здравје, благосостојба и семејно живеење. Таквото образование вклучува секаков вид на образование за здравје, семејни односи, планирано родителство, хигиена, грижа за деца и слично.)
3. Образование за граѓанска, политичка и компетентност во заедницата. Таквото образование вклучува секаков вид на образование во врска со развојот на заедницата, јавните и меѓународните работи, гласањето и политичкото учество и слично.
4. Едукација за „самоисполнување“. Ова образование опфаќа секакви програми за либерално образование: образование за музика, уметност, танц, театар, литература, уметност и специфично занаетчиство, без разлика дали е кратко или долгорочно. Овие програми имаат за цел првенствено учење заради себе и свој развој колку за постигнување целите вклучени во другите категории.
5. Помошно образование: како довршување на основно, средно образование. Ваквото образование е очигледно предуслов за сите други видови на образование за возрасни.

Образованието на возрасни има свои посебни карактеристики. За да се разбере суштината на образованието на возрасни значање имаат специфичните принципи на учење на возрасните. Тие почиваат на: мотивација, контрола на учењето, искуство, разновидност, постоење цел, развивање навика, настојување за промена и почитување.

Во однос на стилови на учење на возрасни треба да се потенцира дека тие се начин на размислување, обработка и разбирање на информации, а содржи опис на ставови и однесување што ги одредуваат преференците во учењето. постојат визуелен стил, аудитивен стил, кинестетички стил. Колб стиловите на учење ги дели на активисти, мислителите, теоретичари, прагматичари. При што кај возрасните прагматичниот стил е најмотивиращки.

За образованието на возрасни битен темел е интерактивна настава која треба да овозможи размена на искуство, знаење, ставови помеѓу самите посетители и помеѓу посетителите и професорите. Потоа таа треба да овозможи поврзување на тематските содржини со искуството на посетителите и нивниот стил на учење,

како и соработка и партнерство, односи засновани на еднаквост, почитување и демократски принципи на учење.

Во однос на наставните методи најчесто користени освен предвање се презентација, модифицирано предавање, brainstorming, групна дискусија, дебата, симулација, играње улоги, студија на случај, демонстрација, игра и слично.

Во однос на професорскиот кадар значајно е развивање на андрагогички вештини во смисла на континуирано развивање на специфични компетенции: знаење, вештини и способности за поучување на возрасни. Треба да се нагласи андрагошкото усовршување во насока на развивање на мотивациски и комуникациски вештини, стилови на учење, интерактивни методи на предавање, самостојно учење, техники за проценка.

Предизвиците во поучување на возрасни се поврзани со потребата за комплексен начин на разбирање. Формирањето на нови сфаќања и практики кај возрасните станува се попотребно. Значење има создавање на комплексен систем на разбирање на смисла и организирање на искуства. Во овој тип на образование потребен е трансформативен процес на учење. Улогата на емоциите во трансформативно учење е исклучително голема. После завршувањето на одредено ниво потребна е критичка рефлексивност.

Образованието на возрасните е интегрирано и има поголеми резултати кога посетителите се вклучени со целото свое јас со знаења, со чувства, искуства, интереси, вредности. Когнитивните аспекти на развојот на личноста се секогаш емоционално опседнати, а емоционалните модели често оставаат траги на когнитивни влијанија. Негативните емоции го нарушуваат процесот на учење, а позитивните емоции го зголемуваат ангажманот за подлабоко учење. Улога секако има и естетското искуство во трансформативни учења.

Образованието на возрасни може преку фокусот на образовен пристап, и да поттикне развој на поширок „поглед на светот“. Трансформативното учење е вредно и неопходно во современиот свет, и треба да има потенцијал да го поттикне развојот на посложена рамка на умот, која е неопходна со цел поединците да ги толкуваат своите искуства на критичен начин, со што ќе станат способни да се справат со флуидна и неизвесна реалност.

„Човечкиот капитал“ се заснова на знаење и квалификации што овозможуваат индивидуално да се учествува во општеството на глобално ниво. „Социјалниот капитал“ е резултат на мрежи во кои луѓето активно учествуваат и така учат да се соочат со предизвик.

„Идентитетскиот капитал“ содржи индивидуални карактеристики како што се самоверба и внатрешна контрола за поддршка на личен развој, при што исто така се претпоставува дека образованието на возрасни има влијание врз оваа форма на капитал. Пошироките придобивки се однесуваат на развој на лични карактеристики и способности, како и социјална интеракција.

Забележани се бројни бенефити по учество во континуирана едукација на возрасни:

Во однос на субјективно искуствени промени во личните аспекти кои се клучни во процесот на учење се локус на контрола, само ефикасност, самоверба.

Во однос на субјективно искуствени промени во средината во комплексно и променливо општество се толеранција, чувство дека се има цел во животот, развивање на човечки вештини, промени во однесувањето како резултат на учењето и добро ментално здравје.

И во однос на субјективно искусени промени во социјален домен кои може да се обсервираат преку однесувањето се социјално вклучување, бенефити на работно место, подобрување на фамилијарни односи, подобрување на физичкото здравје, градење на социјални мрежи, доверба во другите .

Генералните бенефити од образованието на возрасни се однесуваат на тоа дека овој тип на образование ги одржува неисцрпно и ги развива предусловите за учење, им овозможува на луѓето да учествуваат и да се вклучат во демократско општество и ја поддржува социјалната инклузија.

ИСТРАЖУВАЊЕ

Со цел да се даде увид во моменталната состојба на застапеноста на институции за образование на возрасни, како и задоволството на лицата во нашата држава беше спроведено истражување.

Генералната хипотеза на истражувањето кое беше дескриптивно гласеше дека има ниско ниво на застапеност на институции за образование на возрасни во државата и ниско ниво на задоволство кај возрасните.

Истражувањето се планираше и реализираше во временски опсег од пет месеци од крај на 2019 и почеток на 2020 година на вкупно 130 испитаници возрасни лица над 30 години, со место на живеење во град, и приградски населби. Испитаниците беа избрани по случаен избор на територија на државата. Беше применета техниката на анкетирање, со инструмент анкетен лист со Ликертова скала специјално адаптиран за проблемот на истражување и структурирано интервју. Просечната возраст на испитаниците беше 42 години, при што од вкупно 130 единици на анализа, од кои 75 или 57.69 % беа од женски пол, и 55 или 42.31% од машки пол.

Најзначајните резултати сублимирани во три дела се однесуваа на тоа кои институции за образование на возрасни ги познаваат; колку се задоволни од достапноста и понудата на овие институции и какво е влијанието на возраста врз можностите за посета на институции за образование на возрасни. После средување на податоците од испитаниците се добија следните резултати: како најпознати институции за образование на возрасните се: Работнички Универзитет Кочо Рацин, Центар за образование на возрасните, Училиште за возрасни- Макаренко Скопје, Работнички Универзитет Пере Тошев Прилеп, Работнички Универзитет Благој Страчковски Велес, Отворен граѓански универзитет за доживотно учење "Гостивар". Во однос на достапноста и понудата на едукативни активности на овие институции најголем дел од испитаниците 81 или 62.31% сметаат дека не се доволно јавно експонирани курсевите и можностите кои ги нудат и според 72 или 55.38% дека понудата на интересни курсеви е на средно ниво, а најзастапени се курсеви од типот Подготвувачи на слаткарски производи, Фризер, Гипсер-монтер, Шивачи, поконкретно Образование за стручна, техничка и професионална компетентност, а од другите видови се на релативно ниско ниво.

За влијанието на факторот на возраста врз можностите за образование на возрасни, пресметана е вредност на хи квадрат тест на две категории до 40 и над 40 години . Вредноста на хи квадратот од 35.711 укажува на постоење на статистички значајна поврзаност на двете варијабли на ниво на значајност од 0.05. Тоа значи дека возраста влијае на можностите за образование , во прилог на помладите, односно до 40 години.

Резултатите на истражувањето ја потврдија генералната хипотеза на истражувањето дека во државата релативно има ниско ниво на застапеност на институции за образование на возрасни и ниско ниво на задоволство кај возрасните.

Ова насочува дека неопходни се активности во насока на поголема афирмација, медиумско рекламирање на можностите за образование на возрасни, а истовремено внесување на посовремени, интересни и апликативни курсеви и обуки за возрасните.

ЗАКЛУЧОК

Возрасните сами одлучуваат што е важно да учат и очекуваат дека она што го научиле ќе им биде корисно во најскоро време. Тие имаат претходно знаење, вештини и искуство, што им помага да учат, сакаат да учествуваат во активно дизајнирање и спроведување на наставни содржини и во процесот на евалуација на исходите од учењето.

Сепак, поучувањето на возрасни има и свои предизвици како потребата за комплексен начин на разбирање, улогата на емоциите во трансформативното учење, улогата на естетското искуство во трансформативното учење и слично. Едни од забележаните придобивки од образованието кај возрасни се: самоефикасност, зголемена самодоверба, толеранција, добро ментално здравје, социјално вклучување, бенефити на работното место, подобрување на фамилијарни односи, подобрување на здравјето, градење на социјални мрежи и друго.

Денешната понуда на институции за образование на возрасни кај нас одвкупно 13 на територија на државата и нивната меѓусебна соработка треба да е основа за нивно зголемување и пласирање низ поголема отвореност на модерни насоки кои ќе бидат привлечни за возрасните особено од типот образование за здравје, благосостојба и семејно живеење, за граѓанска, политичка и компетентност во заедницата и едукација за „самоисполнување“. Иако има направено исчекор во однос на осовременувањето потребно е дополнително да се работи. Истовремено треба да се работи на менталитетот на возрасните лица кај нас за подигнување на свеста за значењето на образованието на возрасни.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

1. Britanica, Adult Education, <https://www.britannica.com/topic/adult-education> 2021
2. CommitToEducation. 2019. UNESCO. ISBN 978-92-3-100336-3.
3. Cox, Elaine (2015). Coaching and Adult Learning: Theory and Practice. *New Directions for Adult and Continuing Education*. 2015 (148): 27–28
4. Fell-Chambers, Rachael (2014). Adult Education and Health. *International Journal of Lifelong Education*. 33 (1): 91–93.
5. Kil, M., Operti, F. and Manninen, J. (2012). Measuring Benefits of Lifelong Learning. In: LLLine, Lifelong Learning in Europe. (Issue:) A world of Lifelong Learning: The middle East. Volume 17, pp. 4-5.
6. Larjanko, J. (2016). Adult Education and development. *Skills and Competencies*. DVV International.
7. Myers, K., Conte, N., & Rubenson, K. (2014). Adult Learning Typology.
8. Phipps, S. T. A.; Prieto, L. C.; Ndinguri, E. N. (2013). Teaching an old dog new tricks: Investigating how age, ability and self-efficacy influence intentions to learn and learning among participants in adult education". *Academy of Educational Leadership Journal*. 17 (1): 13–15.
9. UNESCO (2016). 3rd global report on adult learning and education: the impact of adult learning and education on health and well-being, employment and the labour market, and social, civic and community life (PDF). Paris, UNESCO. p. 19. ISBN 978-92-820-1213-0.
10. Ќимова, Ѓ.(2020). Образованието низ призма на психолошките процеси. Меѓународен Центар за Славјанска Просвета, Свети Николе
11. Ќимова, Ѓ.(2019). Училишна педагогија. Здружение за теорија и практика на образованието, Образовни рефлексии, Скопје